

Uloga trača u stomatologiji: opaka navika ili korisna vrlina?

Da trač i tračanje nisu, bar u nas Hrvata, posebno cijenjene ljudske sklonosti i navike, pokazuje već i pregled izraza koje autorice Rječnika sinonima hrvatskoga jezika navode kao istoznačnice i suznačnice (sinonime) tih pojmova: brbljanje, brbljarije, govorkanje, šuškanje, babaluk, babarije, bapska posla, šušur, tračanje, tračeraž, šporki govor, olajavanje, ocrnjivanje, opanjkavanje, potvora, rekla-kazala, objeđivanje, klevetanje itd. Zanimljivo je i to da autorice, dakle žene, sklonost tračanju u hrvatskom standardnom jeziku pripisuju isključivo ženama i to onim starijima - „babama“. Uz izraz ogovarateljica navode ove suznačnice: brblja-

vica, tračerica, tračbaba i klevetnica. Dakako, iako su autorice rječnika žene, nisu se dosjetile skovati muške imenice koje bi potvrdile da su i muškarci skloni ogovaranju drugih: brbljavac, tračer, trač-djed i klevetnik.

Ni najnoviji Rječnik hrvatskog jezika Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža i Školske knjige ne pruža nikakvu priliku traču, određujući ga kao: „laži ili poluistine koje se o nekome šire radi klevete, nanošenja štete, kompromitacije, pravdanja vlastitih nečasnih postupaka i slično“.

Pod pojmom trač obično se misli na onu vrstu razgovora u kojem dvoje ili više ljudi pričaju o jednoj ili više osoba što

nisu nazočne i ne sudjeluju u njihovom razgovoru.

Može se općenito kazati da je hrvatski teorijski i intelektualni razgovor o traču, sve do danas, jednostran i pun predrasuda. Svako ogovaranje, posebice kolega, te bogatih, uspješnih, moćnih i slavni ljudi, smatra se apriori nečasnom i nečudorednom navikom. Vrednote, vjernički kanoni svih religija i svjetovni tabui o potrebi zaštićivanju prava ljudi na privatnost, ali i etički kodeksi te druge deontolgijske norme, sprečavaju širenje kulture trača i ogovaranja. Istodobno, upravo te formalne zabrane i tabui potiču branje zabranjenog voća: prenošenje informacija, priča, glasina i legendi o

drugim ljudima, posebice onima koji su sinonimi (sve)moći, bogatstva, uspjeha i slave – profesionalne i društvene. U apsolutističkim i totalitarnim sustavima, tračevi i ogovaranja imali su i dodatnu društvenu ulogu jer su zadovoljavali uskraćenu potrebu građana da „potajno“ misle i raspravljaju o političkim moćnicima koji im nisu dopuštali ikakav oblik javnog kritičkog mišljenja. I dok su građani u totalitarnim porecima tračali i ogovarali političke moćnike, ovi su imali posebne tajne službe i agente koji su obilazili privatna i javna okupljališta „tračera“ (građana) kako bi prikupili glasine, kritike, pa i viceve što su na takvim mjestima kružili. Razvoj demokracije, informacijska revolucija i temeljno načelo slobode izražavanja, sažeto u slogan o „pravu javnosti da zna“, bitno su ograničili privatnost svih javnih osoba. Istodobno, prirodna radoznalost ljudi, njihova potreba da zavire iza svih privatnih zavjesa i zatvorenih

vrata te da upale metaforička svjetla u zamračenim odajama, dovela je do prave trač revolucije! Medijski prostor koji se danas pod različitim egidama, naslovima

i rubrikama, posvećuje tematici što se u tradicionalnom novinarstvu smatrala tračem ili žutilom, odnosno senzacionalizmom, sve je veći.

Pioniri proizvodnje stomatološkog instrumentarija i rotirajućih instrumenata koji su kvalitetom, ulaganjima u razvoj, asortimanom... osigurali status "najvećih" kroz više od 80 godina postojanja!

AESCULAP®

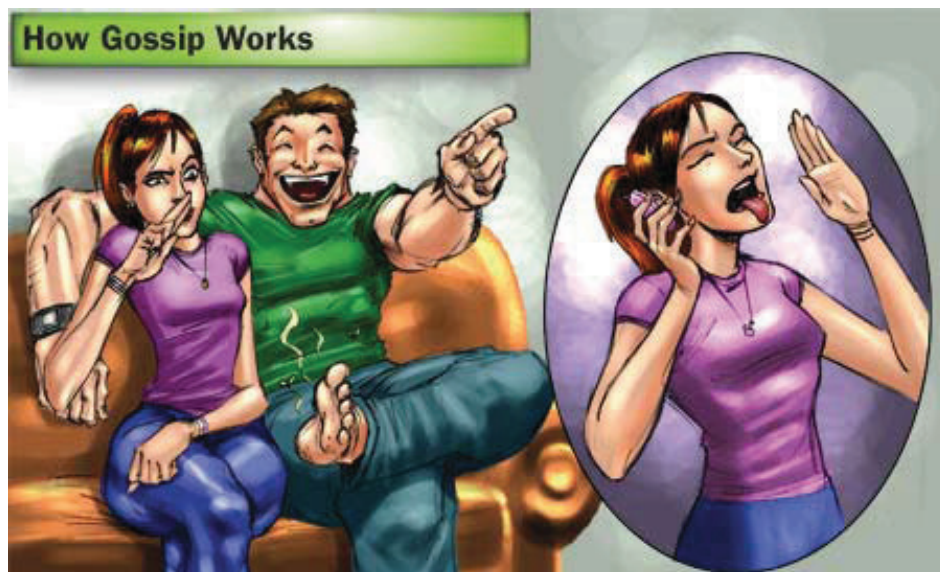
Komet®

Za sve studente donosiocce časopisa Sonda jednokratni rabat od 25% za Aesculap i Komet proizvode do kraja 2009. Godine!

mtf

M.T.F. d.o.o., Hondlova 2/2 – Zagreb; Vukovarska 30 – Dubrovnik
Telefon 01/239 67 60, fax 01/231 26 12, e-mail: mtf@mtf.hr

Upravo zbog toga, pojam i tematika trača postali su predmetom sustavnog znanstvenog istraživanja antropologa, psihologa, sociologa, historiografa, lingvisti, neuroznanstvenika, pa i evolucijskih biologa. Brojna i sve ozbiljnija istraživanja, otkrila su kako tračanje i ogovaranje nemaju samo, pa ni isključivo, negativne posljedice ni za one koji su predmet tračeva niti za one koji ih stvaraju, šire i prenose.

Kad su u pitanju priroda i sadržaj tračeva, vrlo su važna, primjerice, neka empirijska i teorijska otkrića do kojih je prije više od deset godina došao britanski biolog Robin Dunbar čija su istraživanja u velikoj mjeri promijenila klasične negativne stereotipe:

Prvo: dokazao je da se zapravo 65% ljudskih razgovora može podvesti pod pojam trača u tom smislu da se njihov sadržaj svodi na logiku „tko je što nekome učinio ili rekao“.

Drugo: u razgovorima poslovnih ljudi svega je 5% razgovora i njihovih sadržaja zlonamjerno i zlobno u odnosu na osobe koje se tračaju, a 95 posto je neutralno ili pozitivno. Općenito se može reći da su sretni ljudi skloniji širenju pozitivnih, a nesretni negativnih glasina, pa bismo mogli zaključiti: ispričaj mi trač, pa ću ti kazati kakav si čovjek!

Treće: trač je imao presudno važnu ulogu u razvoju jezika, društvene i emocionalne povezanosti, vrlo sličnu onoj

koju uzajamno čišćenje i češkanje ima u razvoju primata.

Četvrto: u pojedinačnom razgovoru muškarci manje tračaju, ali više pričaju; žene dvije trećine razgovora posvećuju traču tj. svojim društvenim iskustvima sa trećim osobama, a muškarci u razgovoru sa ženom, toliki postotak vremena posvećuju priči o nekim zajedničkim iskustvima i događajima, a ne o trećim osobama.

Uz ta četiri, Dunbar je došao do još jednog važnog zaključka koji je kasnije nazvan Dunbarovim brojem. Utvrdio je da ljudi svoja razmišljanja i razgovore, uglavnom, posvećuju maksimalnom broju od 150 pojedinaca koji pripadaju njihovoj društvenoj mreži - razgovori i tračevi odnose se, pretežno, upravo na te ljude.

Spomenuto, ali i druga istraživanja, potvrđuju tezu

da tračevi i ogovaranja u 95% slučajeva nemaju negativni, zlobni, baba-rogni, sramotnički i klevetnički smisao, svrhu i sadržaj. U pravilu, oni pridonose društvenom povezivanju, razmjeni informacija, učenju socijalnih odnosa i uloga. Pridonose i pojedinačnim te grupnim zadovoljstvima, jer neki ljudi naprosto uživaju u ogovaranjima, a neki, nažalost, postaju i ovisnici o njima.

Upravo zbog toga, na načelnoj se razini može razlikovati „dobri trač“ i „zlobni (zlonamjerni, pa i zli) trač“. Tu je razliku potrebno raditi posebice kada je riječ o tračevima u okviru neke profesionalne skupine, kakva je primjerice stomatologijska zajednica, ali i o stvaranju i širenju tračeva među profesionalcima koji pripadaju različitim skupinama što čine neku djelatnost ili akademsku zajednicu.

U „stomatološkom plemenu“ (koristim pojam sličan onom koji je Lewis Thomas skovao za liječnike medicine, nazvavši ih „medicinskim plemenom“) tračevi i ogovaranja – dobra i zlobna – dio su svakodnevnog života: profesionalne, studentske, nastavničke, pa i privatne (obiteljske i vršnjачke) komunikacije.

Iako postoji opći dojam da se vaga tračanja u hrvatskoj stomatologiji i zajednici znatno više naginje prema zlobnom i zlonamjernim (od odnosa 95:5% u korist pozitivnih u Dunbarovim istraživanjima), tek bi ozbiljna empirijska analiza mogla dati znanstveni odgovor na pitanje: tko, kada, gdje, zašto, koga, i – najvažnije – kako trača u hrvatskoj stomatologiji i na Stomatološkom fakultetu.

Možda bi ta istraživanja pokazala kako su naše tračerske potrebe, sklonosti, navike i stilovi znatno simpatičniji i pozitivniji nego nam se čini.

**Prof.dr.sc.
Gordana
Cerjan
Letica**